

Uyuşmazlık mahkemesi kurulması hakkında kanun tasarısı ve İçişleri, Milli Savunma ve Adalet Komisyonları raporları (1/122)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar Dairesi Müdürlüğü

Sayı : 6/2228

30 . VI . 1943

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

İhtilâf Mahkemesi teşkiline dair Adliye Vekillîğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 24 . VI . 1943 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

Mucip sebepler

Umumî ve askerî mahkemeler ve müstantiklerle idare heyetleri vesair kaza salâhiyetini haiz makamlar ve heyetler arasında vazife ve salâhiyet bakımından husule gelen ihtilâfların Temyiz Mahkemesi Ceza Umumî Heyeti tarafından hallolunması ve aralarında ihtilâf husule gelen makamlardan birisi askerî mahkeme olduğu takdirde Askerî Temyiz Mahkemesi Müddei Umumisinin mütalâasının alınması lâzımgeldiğine dair Vekâletimiz tarafından (Kaza salâhiyetini haiz mahkeme ve makamlar arasındaki ihtilâfın halline dair 1684 numaralı kanunun değiştirilmesine dair kanun) başlığı altında tanzim olunan kanun lâiyhası 1933 tarihinde Büyük Millet Meclisine takdim olunmuştu.

Lâiyhanın Adliye Encümeninde müzakeresi sırasında Encümende hazır bulunan Şûrayı Devlet Dairesi Reisinin vâkı olan mütalâası üzerine (Umumî mahkemelerde Devlet aleyhinde açılan dâvanın idari bir dâva olduğu yolunda serdedilecek bir def'in o mahkemece kabul veya reddine dair karar verilmesi lâzımgelceği ve bu kararı kabul etmeyen tarafların esas mesele ile birlikte kanun yollarına başvurarak Yüksek Mahkemeye itirazlarını dermeyeran edebilecekleri ve oraca da vazifeye dair olan ilk karar yolunda görülerek tasdik edilirse bunu katilemiş bir karar sayarak artık buna karşı yapılacak bir muamele olmaması pek tabii olacağı ve merci tâyini için ihdas edilecek bir makam veya heyete gitmesi esası kabul edilse binlerce işin sürüncemede kalacağı) mülâhazası ile ekseriyetle reddedilmiş ve ihtilâf cezaya taallük ettiği takdirde Temyiz Ceza Heyeti Umumiyesinin ve ihtilâfın menşeinin hukuki olması halinde Hukuk Heyeti Umumiyesinin ihtilâf mercii olarak kabulünü ifade eden üç maddelik bir teklifte bulunulmuştu. Dahiliye Encümeni ise başka bir bakımdan (İdari kazanın tesisinden maksadın birçok hususiyet ve incelikler arzeden Devlet hizmetlerinin ifası yüzünden çıkması tabii bulunan dâva mevzularının bu hususlarda sahibi ihtisas mahkemeler tarafından tetkik ve hallolunmasını temin eylemek ve idareyi adli kazanın nüfuz ve mura-kabesine tâbi tutmamak olduğu ve binnetice aynı sınıftan olmayan kaza makamları arasından çıkan icabî ve selbi vazife ihtilâflarının vücuda getirilecek hususi bir heyet tarafından kabulü zaruri bulunduğuna) esbabı mucibesıyla aşağı yukarı bu husustaki Fransız mevzuatını cüz'i bazı tadillerle kabul etmiş ve merciin tâyini Adliye Vekâletinin Reisliği altında üçü Temyiz ve üçü Şûrayı

Devlet Reis ve âzası arasından seçilen altı zattan müteşekkil bir heyete tevdi eylemiş ve bu hususta 23 maddelik teklifi muhtevi bir mazbata tanzim etmişti.

Ancak teşriî devrenin bitmesi üzerine Büyük Millet Meclisine takdim kılınan lâyiha, hükmünü kaybetmiş ve ceza salâhiyetini haiz kaza mercileri arasındaki ihtilâfın halli esasen 1684 numaralı kanun ile temin edilmiş ise de hukuki sahadaki merci ihtilâflarını halle salâhiyettar kanuni makam o zamandanberi tâyin edilmediğinden bilhassa selbi ihtilâfa zemin teşkil eden dâvaların adedi günden güne artmış ve birçok şikâyetlere mevzu teşkil eylemiştir.

Vatandaşların bu ihtiyacını karşılamak mecburiyetinde olan vekâlet, her iki encümenin noktai nazarı telif edebilecek bir şekil bulmak üzere lâyihayı geri almış ve adli ve idari kaza teşkilâtımıza uygun olduğu kanaatiyle 1940 tarihinde yeni bir lâyiha tanzim ve takdim eylemişti. Fransız İhtilâl Mahkemesi Teşkilâtını ve Dahiliye Encümeni teklifini örnek tutarak tanzim olunan mezkûr kanun lâyihası Dahiliye Encümenince ufak bazı tadillerle kabul edilmiş ise de Adliye Encümeninde müzakeresine imkân hasıl olmamış ve bu arada teşriî decrete nihayet bulunduğundan lâyiha hükümsüz kalmıştır.

1940 lâyihası mucip sebeplerinde de izah olunduğu üzere Adliye Vekâleti memleketimizde İngiltere ve Amerika'da olduğu gibi mahakimi umumiyenin kaza hakkının idari dâvalara da şümülnü görmek temennisini izhar etmekle beraber teşkilât kanunlarıyla kabul edilen kaza mercilerinin taaddüt ve ihtilâfı karşısında tekevvün edecek ihtilâfların Teşkilâtı Esasiye ve Şûrayı Devlet kanunlarının koyduğu ana hatlara uygun bir surette halli ve bu hususta Muhtelit bir encümen tâyini noktasında Dahiliye Encümeni ekseriyeti ve Adliye Encümeni akalliyeti reyine iştirâk etmektedir.

Esasen diğer Devletler mevzuatı hukukiyesini tetkik edersek orada da başlıca iki sistem görüyoruz. İngiltere - Amerika ve Fransız sistemleridir. İngiltere ve Amerika'da idari dâvaların adli mahkemeler tarafından görülmesi esastır. Bununla beraber bu sistem bazı istisnalar ile tadil edilmiş bulunmakta ve orada da idari işler için idari mahkemeler tesisine doğru bir temayül görülmektedir. Fransa'da bilâkis İngiliz prensibi hilâfına olarak idari dâvaların idare mahkemesi tarafından görülmesi esası kabul edilmiştir. Bizde 3546 numaralı kanunun 22 nci maddesiyle idari dâvalar gerek birinci ve gerek nihai derecede münhasıran Şûrayı Devlet 4 nci ve 5 nci dairelerinin kaza hakkına tâbi tutulmuştur. Almanya ve İtalya, Belçika gibi memleketlerde ise bu iki sistem etrafında mutavassıt bir usul kabul edilmiştir.

Yukarıda arzolunduğu veçhile kaza işleriyle müştakil Devlet Şûrası dairesi hâkimlerinin Millet Meclisi tarafından intihap edildikleri ve binaenaleyh tamamen müstakil oldukları nazarı itibare almırsa ihtilâf halinde salâhiyettar merci tâyin hakkının Temyiz Hukuk Heyeti Umumiyesine tevdi. Devlet Şûrasının verdiği bir kararın kendisinin tâbi olmadığı bir makamın murakabesine tâbi tutmağı intaç eder. Eğer ceza işlerinde idari işlerden dolayı ceza vermek hakkı umumî mahkemelere tanındığı gibi hukuku hususiyeye müteferri idari dâvalarda kaza hakkı umumî mahkemelere verilmiş olsaydı cezai meselelerde olduğu gibi hukuki ve idari işlerden dolayı tekevvün eden ihtilâfların hallinde hukuk heyeti umumiyesinin hakem tâyiniinden daha makul bir tarz bulunamazdı.

Binaenaleyh Vekâletimizin görüşüne göre memleketimizde adli kazadan müstakil bir idari kaza müessesesi mevcut olduğuna göre bu müessese içtihatlarının adli mahkemeler içtihatlarıyla bir tebayün arzylemesi halinde ihtilâfın halli salâhiyetini Temyiz Mahkemesine vermek kaza sistemimizin bünyesine uymaz. Bu itibarla her iki mahkemeye mensup hâkimlerden müteşekkil bir ihtilâf mahkemesi teşkil etmek zaruretinde Dahiliye Encümeninin noktai nazarına ihtihak etmiş bulunuyoruz. Bu bakımdan lâyiha ile 3 ü Temyiz Mahkemesi, 3 ü Devlet Şûrası Deavi dairesi hâkimleri arasından seçilmiş hâkimlerden bir ihtilâf mahkemesi teşkil edilmiştir.

Bu mahkemenin reisliğine gelince; evvelce takdim edilen lâyihada riyaset vazifesi Fransız Teşkilât Kanununa uyularak Adliye Vekiline tevdi edilmiş idi. Sonradan yapılan tenkitlerden bu usulün mevzuatımıza intibak edemeyeceğini anladık. Gerçekten Fransa'da Adliye Nazırı hem Adliyenin şefi, hem de Devlet Şûrasının revidir. Bu itibarla Adliye Nazırının her iki mahkemeye riyaset etmesi tabii görülebilir. Halbuki teşkilâtımıza göre Adliye Vekilinin bizde böyle bir sıfa-

ti olmadığı ve içtimalara her zaman riyaset edebilmesi mümkün bulunmadığı için iki teşkilât arasındaki muvazeneyi temin eder kanaatiyle her iki yüksek mahkemenin birinci reislerinin sıra ile riyaset vazifesini görmesini daha normal ve verimli bulduk. Ancak bu mahkemelerden birine mensup reisin bulunduğu tarafın ekseriyeti teşkil etmesi daima ihtimal dâhilinde bulunması ve her iki reis değiştikçe içtihadın da değişmesi halinde müstakar bir hukuk kaidesinin tesisi imkânı izale ve hukuki nizâmı ihlâl edebileceği düşünülerek 5 ne maddesinde tasrih edildiği ve hile içtihadın değişmesi veya içtihatların tevhibi bâhis olduğu takdirde şu fevkalâde hale münhasır olmak üzere bitaraf mevkiinde bulunan Adliye Vekilinin istisnaen ihtilâf mahkemesine riyaset eylemesi zaruri ve faydalı görülmüştür.

Lâyihanın tanzimi sırasında Vekâletin bu defa eski projeden ayrılmak mecburiyetinde kaldığı diğer bir esas icabı ihtilâfa talluk etmektedir. Gerçekten selbî ihtilâf üzerinde bir değişiklik yoktur. Ancak icabı ihtilâf bahsinde de alâkahlar arasında bir görüş farkı nazarı dikkati celbetmekte ve ihtilâf mahkemesi salâhiyetinin selbî ihtilâfa hasrı lâzımgelceği ve hukuk mevzuatımıza, mahakim teşkilâtımıza nazaran icabı bir ihtilâfın tahaddüsü tasavvur edilemeyeceği dermeyeran edilmektedir. Vekâletimiz bu görüşe iştirak eylememiş ve ihtilâf mahkemesine icabı ihtilâf iddialarını tetkik salâhiyetini tanımıştır. Filhakika âmme işlerinden dolayı Devlet aleyhine açılacak bir tazminat dâvasının hukuk mahkemesinde tetkiki sırasında dermeyeran edilecek vazife itirazının kabul edilmesi ve Temyiz mahkemesinin ilk mahkemenin bu husustaki kararını tasdik eylemesi halinde esas itibariyle Devlet Şûrasının tam ve kâmil kazasına tâbi olan bir dâva hakkında Devlet tabii mahkemesinden başka bir mahkemeye sevk edilmiş olacaktır. Her ne kadar Adliye Encümeninin 2. IV. 1937 tarihli mucip sebepler lâyihasında deniidiği gibi «Bunun katilemiş bir karar sayılarak artık buna karşı yapılacak bir muamele olmaması pek tabii olduğu mütalâa edilebilirse de bu takdirde de umumî mahkemelerin yanbaşında vücudunun hikmeti anlaşılabilir bir hale gelir. Bundan başka bugün her iki yüksek mahkemenin içtihatları arasında bu yüzden vâkı ihtilâf ile vatandaşları sıkmakta ve bunları tevhit edecek bir mahkeme bulunmaması yüzünden salâhiyetli kaza merciî tâyin edilememektedir. Filhakika Devlet aleyhine âmme işlerinden dolayı açılan tazminat dâvalarının rüyetine bir taraftan umumî mahkemeler diğer taraftan Devlet Şûrası kendilerini vazifeli görmektedirler.

İcabı idtilâf bahsinde eski lâyihadan ayrıldığımız diğer bir esas da icabı ihtilâfı ihdas edecek mercidir. Bundan evvelki lâyihada ve Dahiliye Encümeninin teklif ettiği projede bu salâhiyet merkezde Vekillere, vilâyetlerde valilere tanınmıştı. Bu hususta tamamen Fransız İhtilâf Mahkemesi Teşkilâtı kopya edilmişti. Halbuki Fransa'da İhtilâf Mahkemesini ihdas eden kanunlar 1848, 1872 tarihlerine ait olduğu gibi esası da, mahkemelerin her ne suretle olursa olsun idarî muamelelere müdahalesini meneden 1790 tarihli kanuna dayanmaktadır. Bu kanun üzerinde mütalâa yürüten en modern müellifler icabı ihtilâf ihdasının yalnız bir tarafa, idarî mercilere verilmesini tenkit etmekte ve bu hakkın adli mercilere de verilmesini teklif eylemektedirler. Kaldı ki, memleketimizde mahkemelerimizin idarî mercilerin muamelelerine müdahale ettikleri hiç vâkı değildir.

Esasen Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun kabul ettiği prensipler Fransız teşkilâtında büsbütün ayrıdır. Binaenaleyh Fransa'da Fransız siyasi tarihinin ihdas ettiği bir zaruretle halâ yaşamakta olan bir müesseseyi aynen memleketimizde tatbikını lüzumsuz ve faydasız bulduk. Ve bu icabı ihtilâf ihdası daha ziyade şu veya bu müessese lehinde tesis edilmiş bir hak değil belki nef'anlıkanun yani memlekette kanunların gereği gibi tatbik edilmesini ve bir görüş birliğini temin eden bir vasıta olarak kabul eyledik. Ve bu bakımdan adli kaza mercileri lehindeki ihtilâf ihdasını Temyiz Başmüddeiumumisine ve idari kaza mercileri lehindeki ihtilâf ihdasını Devlet Şûrası Müddeiumumisine verdik. Binaenaleyh şu esasa göre âmme işlerine taallük eden bir dâvadan dolayı Hukuk mahkemesinde görülmekte olan bir ihtilâfa Devlet Vekilliğinin dermeyeran ettiği vazife itirazını Hukuk mahkemesi reddettiği takdirde avukat doğrudan doğruya Devlet Şûrası Müddeiumumisine müracaat edecek, müddeiumuminin Devlet avukatının görüşüne iştirak etmesi halinde görüşü mahkemeye bildirecek, mahkeme iki tarafın mütalâasını soracak, diğer tarafın itirazları müddeiumumiyi tatmin etmezse müddeiumumi icabı ihtilâf iddiasını ihdas edecek ve şu suretle muhakeme ihtilâf mahkemesinin

kararına kadar muallâkta kalacaktır. Diğer taraftan Temyiz Başmüddei unumisi adli kaza mercilerinin vazifesi dâhilinde bulunan bir işin Devlet Şûrasında görülmekte olduğunu haber alırsa o da aynı suretle ihtilâfı ihdas edecek ve şu suretle iki mercinin yekdiğerinin salâhiyet hududuna tecavüzleri tahdit edilmiş bulunacaktır. Yine (10 ve 12) ci maldelerde bildirildiği veçhile ihtilâfı ihdas eden her müddeiumumî keyfiyetten refikini haberdar edecek ve müddeiumumiler ihtilâf mahkemesinde hazır bulunarak Fransız Teşkilâtındaki Hükümet Komiserleri gibi mütalâalarını beyan edecekler ve reye iştirak etmeyeceklerdir. İcabî ihtilâf ihdası salâhiyetinin şu suretle Müddeiumumilere tevdiî tatbikatta şu faydaları temin edecektir :

a) Her müddeiumumî bulunduğu mahkemenin hâdise hakkındaki içtihadını bildiği için mahkemesinin içtihadı hilâfına bir ihtilâf ihdas edemeyecektir.

b) Kaza işleriyle ilgileri uzak olması tabii olan valiler her vesile ile ihtilâf ihdas ederek dâvalarının seyrini durduramayacaklar ve vatandaşlar müteessir ve mutazarrır olmayacaklardır.

c) İhtilâf ihdası, nihayet hâkim sınıfından bulunan bir mercie verilmiş olduğundan adli mercinin müdahalesini bertaraf etmek vesilesiyle idarî mercinin adli kazaya müdahalesi önlenmiş olacaktır.

d) Müddeiumumiler İhtilâf Mahkemesinde hazır bulunacakları cihetle mütalâalarını tavzih imkânını bulacaklar ve ihtilâfların halli daha ilmi esaslara dayanmış olacaktır.

Buna mukabil muayyen müddet içinde karar verilmemesi halinde mahkemelerde muhakemeye devam edileceği cihetle ihtilâf ihdası yüzünden vatandaşlar zarara maruz kalmıyacaklardır.

Lâyihada selbî ihtilâfın nasıl ihdas edileceğine ve ihtiyatî tedbirlere mütedair esaslı hükümler konulmuştur.

Diğer taraftan yeni proje İhtilâf Mahkemesinin salâhiyetini genişletmek bakımından mühim bir yenilik arz etmektedir. Gerçekten 3410 sayılı kanunla teşkil edilen Askerî Temyiz Mahkemesi idarî kısmı ile Adli mahkemelere ve bilhassa Devlet Şûrası arasında çıkan vazife ihtilâflarının halli salâhiyetini İhtilâf Mahkemesine verilmesi hususunda Millî Müdafaa Vekâleti ve Devlet Şûrası Reisliğinin mütalâalarında izhar edilen temenniye uyularak projenin birinci maddesi «Adli Mahkemelerle idarî ve askerî kaza mercileri arasında hukukî işlerden ve Askerî Temyiz Mahkemesiyle Devlet Şûrası arasında idarî kaza işlerinden doğan vazife ihtilâflarıyla bu kaza mercileri arasında tekevvün eden hüküm ihtilâflarının nihaî derecede halle selâhiyetli olmak üzere (İhtilâf Mahkemesi) teşkil olunur.» Şeklinde tevsi edilmiştir. Bu tadille hemahenk olarak, Askerî Temyiz Mahkemesini alâkadar eden ihtilâflarda askerî Temyiz Mahkemesi Başmüddeiumumisi veya muavininin huzurunda işin görüleceği esası kabul edilmiş bulunmaktadır.

Nihayet projede hüküm ihtilâflarının halline dair hususi hükümler bulunmamasının bir boşluk teşkil eylediğine kani olarak, lâyihaya bu mevzuu hakkında açık hükümler eklemeyi uygun gördük. Hüküm ihtilâfından maksat , birinci maddede yazılı kaza mercilerinden aynı mevzuu üzerinde sadır olup bir birine mübayin ve katiyet kesbetmiş bulunan kararlardan dolayı hakkın ihkakında imkânsızlık hâsıl olmasıdır. Filhakika yurttaşların hakkını alamaması neticesini doğuran bu kabil vaziyetler bugün sanıldığından çoktur. Buhususta, askerî otomobillerle hususi otomobiller arasında vukua gelen müsademeleri düşünmek kâfidir. Gerçekten hususi bir otomobilde arkadaşının daveti üzerine yer alan bir şahsın bu otomobile askerî bir otomobil arasında vukua gelen bir çarpışmada yaralandığını düşünelim : Yaralanan zatın adliye mahkemesinde hususi otomobil sahibi aleyhine açtığı davanın, bu otomobili idare edenin kusursuz bulunduğu mucip sebebiyle reddolunması; aynı zatın idarî mahkemede askerî otomobilin mensup olduğu idare aleyhine açtığı davanın da, askerî şoförün hadisede hiç bir kusur bulunmadığından kabulü mazhar olmaması mümkündür. Burada vazifesizlik kararı olmadığı için selbî bir ihtilâftan bahsedilemez. Esasen her iki davada müdde aleyhte aynı değildir. Bununla beraber, her iki mahkemenin verdiği karar mantıkan telifi mümkün olmadığından ortada bir hakkın ihkaki imkânsızlığı mevcuttur. İşte bu takdirde yeni proje hadisede yaralanan kimsenin bazı kayıt ve şartlar altında İhtilâf Mahkemesine müracaat edebileceğini kabul eylemektedir. İhtilâf Mahkemesi her iki mahkemenin kararını âdehta hiçe sayarak dâvayı yeniden görerek esas hakkında bir hüküm verecektir. Selbî ihtilâfın

ihdası hakkındaki hükümler hüküm ihtilâflarında da tatbik olunur. Hüküm ihtilâfının hallinde takip olunacak muhakeme usulüne gelince, bu hususta Devlet Şurası muhakeme usulünün tatbiki iş icabına daha uygun görülmüştür. Nihayet, hüküm ihtilâfının hallinde, ihtilâf mahkemesi esasa hükmeden bir mahkeme vazifesi gördüğünden gerek evvelki muhakeme masraflarını, gerek kendi önünde ceryan eden muhakeme masraflarının haksız taraftan alınmasına da hükmedecektir.

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

İçişleri Komisyonu

Esas No. 1/122

Karar No. 5

12 . IV . 1944

Yüksek Reisliğe

Başvekâletin 30 . VI . 1943 tarih ve 6/2228 sayılı tezkeresiyle encümenimize havale buyurulan İhtilâf Mahkemesi teşkiline dair kanun lâ-yihası Adliye Vekili, Dahiliye ve Millî Müdafaa Vekâletleri mümessilleri ve Devlet Şurası reisi huzuriyle tetkik ve müzakere olundu.

Meslekte vukuf, mümarese ve ihtisas zih-niyet, kavrayış ve anlayış; takdirde incelik icabları memleketimizde birbirine muvazi 3 kaza manzumesi kurulmuş ve yaşamakta bulunmuştur. Bunların başlarında Devlet Şurası, Temyiz Mahkemesi ve Askerî Temyiz Mahkemesi adlı birbirlerine müsavi üç heyet bulunmaktadır. Her manzumede çıkan vazife ve hüküm ihtilâfları o manzumeler başındaki heyette nihai olarak hallolunmaktadır. Ancak bu manzumeler arasında çıkan ve çıkacak olan ihtilâfları bu manzumeler başlarından birine vermek diğer manzume başlarını ve dolayısıyla o manzumeleri bu başa bağlamak demektir. Bu üç manzumeyi ve başlarını birbirine karşı müstakil bulundurabilmek bunlar arasında çıkacak gerek vazife ve gerek hüküm ihtilâflarının bunlardan teşkil edilecek muhtelit bir heyette hallettirmekle mümkün bulunmaktadır.

Hükümetten gelen teklifte yalnız hukuk işle-rinin muhtelit bir heyette hâlli tarafı gösterilmiş ve ceza işleri olduğu gibi bırakılmıştır. Halbuki ceza işleri hukuk işlerinden hem daha çok ve hem daha mühim ihtilâflar doğurmakta ve ba-zan ihtilâfın bir tarafında Devlet Şurası umumî heyeti ve diğer tarafında adli bir mahkeme veya hâkim bulunabildiğinden Devlet Şurası umu-mî heyeti kararları da Temyiz Mahkemesinin tet-

kikine tâbi kılınmaktadır. Bunları önlemek üzere ceza işleri de muhtelit bir heyete verilmek daha doğru görüldüğünden hem hukuk ve hem ceza işlerindeki ihtilâfları halletmek üzere muhtelit bir (Mercei ve hüküm ihtilâfları mahkemesi) teşkili kabul olunmuştur.

Bu mahkeme :

I - İdari kaza manzumesiyle adli kaza manzumesi;

II - İdari kaza manzumesiyle askerî kaza manzumesi;

III - Adli kaza manzumesiyle askerî kaza manzumesi;

aralarında çıkacak vazife ve hüküm ihtilâflarını halledeceğine göre ya Devlet Şurası, Temyiz Mahkemesi ve Askerî Temyiz Mahkemesi reis ve âzalarından alınacak ikişer âzadan veya ihtilâfın çıktığı manzumelere göre Devlet Şurası - Temyiz Mahkemesi, Devlet Şurası - Askerî Temyiz Mahkemesi, Temyiz Mahkemesi - Askerî Temyiz Mahkemesi reis ve âzalarından alınacak üçer âzadan teşkil edilmek en doğrusu olur idi ise de bu fikir ekseriyet kazanamamış olduğundan nihayet Devlet Şurasıyla Temyiz Mahkemesi reis ve âzalarından alınan 6 kişi ile kurulmuştur.

Encümen hukuk ve ceza merci ve hüküm ihtilâflarını halletmek üzere muhtelit bir (Mercei ve hüküm ihtilâfları mahkemesi) kurulmasını muvafık gördükten sonra Hükümetin getirdiği lâ-yihayı bir Su Komisyonunda tetkik ve tadil ettirmiş ve Su Komisyonunun Adliye, Dahiliye, Millî Müdafaa mümessilleri ve Devlet Şurası reisi huzuriyle hazırladığı projeyi müzakere ve

kabul eylemiştir.

Adliye Vekili, Dahiliye ve Milli Müdafaa mümessilleri ve Devlet Şûrası Reisi huzuriyle müzakere edilmiş bulunan bu lâyiha ile Hükümet lâyihası arasında aşağıdaki değişiklikler meydana gelmiştir :

Birinci madde ceza işlerini de ihtiva edecek yolda yazılmıştır.

İkinci ve üçüncü maddeler birleştirilmiştir.

Hükümetin 10 neu maddesi ceza işlerini içine alacak yolda yazıldıktan sonra (9) ve (10) numaralı olarak ikiye bölünmüştür.

12 nei maddede müddeiumuminin (mahkemenin vazifesizliği mütalâasında bulunduğu takdirde) fıkrası kaldırılmıştır.

16 nei maddede müddeiumumilerin ihtilâf ihdasından sonra ihdas olunan ihtilâfı geri alabilmesi salâhiyeti evrakı mahkemeye vermezden önceye hasredilmiştir.

Hükümet teklifinin diğer maddeleri ceza işlerinde ihtiva eden şekilde sokulmuştur.

Ceza işleri de bu lâyihaya girdiğinden 1684 numaralı kanunla 1631 numaralı kanunun 282 nei maddesini kaldıran 31 nei madde ilâve edilmiştir.

Yüksek Heyete arzolanmak üzere arz olunur.

İçişleri Ko. Baş.	Başkan V.	Bu Rapor Söz.
Tekirdağ	Çoruh	Tokad
C. Uybadın	A. Tüzün	A. G. Pekel
Kâtip		
Seyhan	Ankara	Balıkesir
C. Oral	F. Daldal	S. Uzay

Balıkesir	Bolu	Bursa
F. Tiritioğlu	H. Ş. Adal	F. G. Gündiren
Elâzığ	Erzincan	Giresun
S. Sağuroğlu	Ş. Sökmensüer	N. Osten
Gümüşane	Kars	Kayseri
R. Gürclü	E. Özoğuz	A. Kalaç
Maraş	Siird	Trabzon
R. Kaplan	S. Tuncay	S. Abanozoğlu
Yozgad		Zonguldak
S. Korkmaz		R. Vardar

1326 tarihli Memurin Muhakemat Kanununun intişariyle Şûrayı Devletten ceza işlerini muhakeme etmek salâhiyeti refedilmiş ve «cezada kaza vahdeti» prensibi kaim olmuştur.

1340 tarihli Şûrayı Devlet Kanunu müstakil idarî kaza müessesesini kurmuş ve yine ceza işlerine ait «kaza vahdetini» teyit etmiştir.

Bu temayül, Cumhuriyet rejiminde tamamen inkişaf ederek belediyelerin cezalara ait kararlarını ikinci derecede tetkik etmek salâhiyeti sulh ceza mahkemelerine ve muhtelif makam ve mahkemeler arasında merci ihtilâflarının halli 1684 numaralı kanunla Temyiz ceza heyeti umumiyesine tevdi olunmuştur.

Bu şekilde realiteye doğru ilerlemekte bulunan kanunlarımızın tesis etmekte olduğu ileri adımların geri alınması hatalı olacağı kanaatindeyim.

Erzurum	Mardin
N. Elgün	E. Ergin

Millî Savunma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Millî Savunma Komisyonu

Esas No. 1/122

Karar No. 8

4. I. 1945

Yüksek Başkanlığa

İhtilâf mahkemesi teşkiline dair kanun lâyihası Dahiliye Encümeninin mazbatası ve değişikliği ile birlikte Encümenimize havale buyurulmakla Adliye ve Millî Müdafaa Vekâletleri mümessilleri ve Devlet Şûrası ile Askerî Temyiz

Mahkemesi reisleri hazır oldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

Hükümetin ve Dahiliye Encümeninin mucip sebeplerinde de izah edildiği şekilde halen kanunlarımızla müesses adli, idari ve askerî kaza makam

ve mercileri arasında çıkacak ihtilâfların halhi için bir yüksek heyet teşkili zarureti vardır.

Hükümetten gelen teklifte yalnız hukuk işlerinin muhtelit bir heyette halhi tarafı gösterilmiş ve ceza işleri olduğu gibi bırakılmıştır. Halbuki ceza işleri hukuk işlerinden daha çok ve daha mühim ihtilâfları doğurmaktadır. Halen meri usule göre adli mahkeme ve karar hâkimleriyle kaza salâhiyetini haiz idari makamlar ve askerî mahkeme ve makamlar arasındaki ihtilâflar Temyiz mahkemesince halledilmekte ise de bu usul bir ihtilâf mahkemesi bulunmaması zaruretinden doğmakta olup böyle bir merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi kurulması takarrür ettikten sonra ceza işlerindeki ihtilâfların da bu mahkemeye verilmesini tabii bir netice olarak kabul etmek icabeder. Bu sebeple Encümenimiz bu mucip sebeplere dayanarak esas itibariyle Dahiliye Encümeninin ceza işlerinin de bu mahkemeye verilmesi mütalâasına iştirak etmektedir. Adli, idari ve askerî kaza mahkeme ve makamları arasında çıkacak hukuki ve cezai ihtilâfları halletmek üzere kurulacak bir muhtelit mahkeme âzasının her manzumenin başı olan Temyiz ve Askerî Temyiz mahkemeleri ve Devlet Şûrası âzası arasından seçilecek zevat ile teşekkül etmesi; her manzumenin gördüğü dâvaların hususiyetleri bakımından, lüzumlu görülmüştür. Ancak ihtilâf bu üç manzumeden hangileri arasında vâkı ise bunların seçtikleri âzaların reisin başkanlığında bu ihtilâf mahkemesini teşkil etmeleri ve ihtilâfla alâkası olmayan manzume âzasının o işin halinde mahkeme çalışmasına iştirak etmemeleri esası kabul edilmiştir. Hükümetin teklifinde ve Dahiliye Encümeni mazbatasında teşkil edilecek bu mahkemeye bir sene Temyiz Mahkemesi reisinin ve bir sene Devlet Şûrası reisinin başkanlık etmesi teklif olunmakta ise de:

A) Bir senede dört yüzü geçen ceza işleri ihtilâflarının da bu mahkemece halhi kabul edilmiş olup işlerin icabettiği sürat ve muvaffakiyetle in-tacı bakımından;

B) Mahkeme reislerinin her sene değişmesiyle içtihat ve çalışma usulünün değişmesi ihtimali bakımından;

C) Manzumeler arasındaki ihtilâflar da reisin bitaraf bulunmasının faydalı görülmesi ihtimalinden;

D) Temyiz ve Devlet Şûrası reislerinin esasen

çok olan işlerinden muvakkat de olsa ayrılmalarrının mahzurlu olabileceği bakımından; teklif edilen bu münavebe ile reislik usulü uygun görülmüye-rek bu üç kaza manzumesi haricinden bir reis seçilmesine lüzum duyulmuştur.

Yüksek kaza müesseseleri arasındaki ihtilâfları halledecek bu mahkemenin yüksek durumu gözönüne alınarak reisin Büyük Millet Meclisince seçilmesi muvafık görülmüştür.

İşlerin mahiyet ve miktarına göre devamlı gibi çalışacak olan bu mahkemeye reisin bulunmadığı zamanlarda vekâlet etmek üzere aynı suretle bir reis Vekili seçilmesi düşünülmüştür. Bu esaslara göre lâyihanın birinci ve ikinci maddelerinde değişiklik yapılmıştır.

İhtilâf mahkemesi içtihadının değiştirilmesi veya mevcut içtihatlar arasındaki ayrılığın birleştirilmesi mevzu bahis olduğu celselerde Temyiz ve Askerî Temyiz ve Devlet Şûrası tarafından seçilmiş olan üçerden dokuz âzanın Umumi Heyet tarafından seçilmiş olan üçerden dokuz âzanın umumi heyet halinde müntahap ve daimî reisin başkanlığında toplanmaları usulü kabul edildiğinden Adliye Vekilinin bu celselere riyaset etmesine ihtiyaç görülmemiş ve üçüncü madde bu şekilde yazılmıştır.

Hükümet teklifinde bu mahkemenin yazı işlerinin idaresi Adliye ve Millî Müdafaa Vekâletleri ile Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası kadrosu içinden seçilecek dört kâtip tarafından yapılması yazılı ise de işlerin çokluğu kâtiplerin devamlı çalışmalarını müstelzim olduğu ve alışkanlığın faydası gözönüne alınarak mahkemeye daimî kâtip verilmesi tercih olunmuştur.

Kabul edilen bu esaslar dairesinde Hükümet ve Dahiliye Encümeni tekliflerinin diğer bazı maddelerinde de kelime değişiklikleri yapılmıştır.

Havalesi veçhile Adliye Encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

M. S. K. Başkani Bu rapor Sözcüsü Kâtip
Sinob Siird Konya
C. K. İncedayı B. Türkey V. Bilgin
Bolu Bursa Bursa
A. Alptoganı A. Atlı N. Tmaz
Çankırı Diyarbakır Erzurum
Dr. A. Arkan K. Sevüktekin A. Akyürek
Erzurum Gazianteb
Z. Soydemir Dr. M. Canbolat

Gümüşane Ş. Erdoğan Kars H. Durudoğan	Hatay E. Durukan Kayseri N. Toker	İstanbul Ş. A. Ögel Kırklareli K. Doğan	Mardin Dr. A. Uras Tokad S. Çelikkol	Muğla S. Güney	Tekirdağ R. Apak
--	--	--	---	-------------------	---------------------

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 1/122

Karar No. 38

25. VI. 1945

Yüksek Başkanlığa

Başbakanlığın 30. VI. 1943 tarihli 2/2228 sayılı yazısıyla Büyük Meclise sunulan ve İçişleri ve Millî Savunma Komisyonlarınca incelendikten sonra Komisyonumuza havale buyurulan (Uyuşmazlık mahkemesi kurulması hakkındaki kanun tasarısı) Komisyonumuza da görüldü ve incelendi.

Hükümetin gerekçesinde de açıklandığı gibi memleketimizde yargı yerleri, yargılama konusu olan işin yapısına ve özlüğüne göre değişmekte ve idarenin özel hukuk işlemleri dışında kalan ve yürütme görevlerinden dovan uyuşmazlıkları çözme yetkisi idare mahkemelerine verilmiş olduğundan genel mahkemelerin hukuk işlerindeki yargı erki özel hukuk alanındaki işlemlerle sınırlanmış bulunmaktadır.

Gerçekten Anayasanın yargı erkine ait dördüncü bölümünde bu erkin, bağımsız mahkemelerce kullanılacağı gösterilmiş bulunmasına karşı olarak 51 nci maddesinde, idare dâvalarına bakmak ve idare uyuşmazlıklarını çözmek yetkisinin bu mahkemelere verilmemiş olduğu göze çarpmakta ve bu maddede, (İdare dâvalarına bakmak ve idare uyuşmazlıklarını çözmek ve gerek özel kanununda, gerek başka kanunlarda gösterilen görevleri yapmak üzere bir danıştay kurulmuş) olduğu söylenmektedir.

Anayasanın bu emrine uyularak özel bir kanunla Danıştay kurulmuş ve hangi işlere Danıştayca bakılacağı, hangi dâvaların burada görüleceği bu kanunla ve başka kanunlarla belli edilmiştir.

Halböyleyken ve Anayasanın gerekli gördüğü bu yargı ayrılığının icaplarına uyularak genel mahkemelerle idare mahkemelerinin vazife sınırları kanunlarla çizilmiş iken bu mahke-

meler arasında çıkabilecek vazife uyuşmazlıklarını gidermek ve vazifeli mahkemeyi belli etmek yetkisinin nereye ait olacağı hiç bir kanunda gösterilmemiştir.

Halbuki genel mahkemelerle idare mahkemelerinin ayrı vazifelerle yetkilendirilmiş olmaları ister istemez bir takım vazife uyuşmazlıklarına yol açmaktadır. Vazife sınırları ne kadar dikkatli çizilmiş olursa olsun değişik düşüncü ve anlayışların kanun hükümlerini uygulamakta tesiri büyük olduğunda şüphe edilemez. Genel mahkemelerle idare mahkemelerinin düşüncelerinin ve anlayışlarının her zaman bir birine uygun düşmemesi ise bazen idare dâvalarının genel mahkemelerde görülmesi neticesini doğurmakta, bazen de aynı dâvayı görmeğe gerek genel mahkemenin, gerek idare mahkemesinin kendilerini vazifeli saymamaları sebebiyle dâvayı görecek ve uyuşmazlığı çözecek yer bulunmamakta ve başvuracak yer bulamayan vatandaş hakkını kovuşturma imkânlarından mahrum kalmaktadır.

4 Haziran 1930 tarihli 1684 sayılı kanunda; genel mahkemeler, karar ve sorgu yargılarıyla idare kurulları vesair yargı yerleri arasında vazife ve salâhiyet sebebiyle çıkacak uyuşmazlıkların çözülmesi yetkisinin yargıtay ceza genel kuruluna ait olduğu kabul edilmiş ise de bu kanunla yargıtay ceza genel kuruluna verilen yetki yalnız ceza işlerine ait olduğundan hukuk işlerinden doğacak vazife uyuşmazlıkları bu kanunun hükmü dışında ve açıkta kalmaktadır. Bu boşluğun biran evvel kapatılmasını gerekli bulan komisyonumuz Hükümetten böyle bir tasarrufla gelmiş olmasını memnurlukla karşılamıştır.

Adalet Bakanlığının temsilcisi hazır olduğu halde yapılan görüşmeler ve incelemeler sonunda tasarıda aşağıda yazılı değişiklikler yapılmıştır.

1) Hükümetten gelen tasarıda, uyumsuzluk mahkemesi yalnız hukuk işlerine ait vazife ve hüküm uyumsuzluklarını çözmeye yetkilendirilmiş olduğu halde gerek İçişleri Komisyonunca, gerek Millî Savunma Komisyonunca bu mahkemenin yetkisi genişletilerek ceza işlerinden doğan uyumsuzluklarda bu mahkemenin görevleri içine alınmıştır.

Yukarıda da gösterildiği gibi genel mahkemeler, karar ve sorgu yargılarıyla idare kurulları ve sair yargı yerleri arasında vazife ve salâhiyet sebebiyle çıkacak uyumsuzlukların çözülmesi görevi yargıtay ceza genel kuruluna verilmiştir.

1930 yılındanberi yürürlükte olan ve uygulamakta bulunan bu kanun bu noktadaki ihtiyacı karşılamaktadır. Bu bakımdan bu kanunun yürürlükten kaldırılması ve ceza işlerinden doğan vazife uyumsuzluklarını inceleme yetkisinin dahi bu kanunla kurulan uyumsuzluk mahkemesinin görevleri içine alınması için gerçek bir sebep ve icabı görülmemiştir.

Kaldırılan ceza işlerinde yargı erki genel olarak mahkemelere verilmiş ve idare kurulları ile diğer kurullara ceza işlerinde tanınmış olan yetkiler suçluları yargılamaya ve ceza vermeğe kadar gitmeyip suç zanlısı hakkında gerekli incelemeleri ve kovuşturmaları yaparak zanlının yargılanmasını gerekli kılan sebeplerin mevcut olup olmadığını belli etmekten ve buna karar vermekten ibaret bulunmuş olduğundan bu bakımdan da 1684 sayılı kanunun yürürlükten kaldırılarak ceza işlerinin dahi uyumsuzluk mahkemesinin görevleri içine alınması uygun görülmemiş ve Hükümetin teklifi tercih olunmuştur.

Ceza işlerinin dahi uyumsuzluk mahkemesine verilmesinin bir neticesi olarak bu mahkeme işlerinin çok fazlaşacağı düşüncesiyle Millî Savunma Komisyonunca teklif olunan kuruluş kadrosuna da lüzum ve ihtiyaç görülmemiş ve bu mahkemenin Yargıtay ve Danıştay birinci başkanlarının başkanlıkları altında üçü Yargıtay ve diğer üçü Danıştay başkan ve üyeleri arasından kendi genel kurullarınca seçilecek üyelerle birlikte yedi kişilik bir mahkeme halinde kurulması ve askerlikle ilgili işlerde bu kurulun kıdemsiz iki üyesi yerine askerlik Yargıtay

daresinden seçilecek iki adli üyenin alınması uygun görülmüştür.

2. Tasarının 5 nci maddesinde yer almış olan içtihatların tevhidî sistemi uygun görülmiyerek bu madde tasarıdan çıkarılmıştır.

Hükümet gerekçesinde, bu mahkemede nöbetleşe başkanlık görevini yapacak olan yargıtay ve Danıştay birinci başkanlarından başkanlık nöbeti hangisinde ise ona göre yargıtay veya Danıştay başkan ve üyeleri zaman zaman çokluk halinde bulunacaklarından başkanlar değişikçe mahkeme içtihatlarının da değişmesi ihtimali gözönünde bulundurularak vakit vakit meydana gelebilecek içtihat değişikliklerinin birleştirilmesini sağlamak maksadıyla buna lüzum görüldüğü belirtilmiş ise de, adalet işlerinde en büyük mertebelere yükselmiş Yargıtay ve Danıştay Başkan ve üyelerinden kurulacak olan böyle bir mahkemenin, hukuk ve adalet bilgisinin gerçekleri dışında başkanların değişmesiyle çokluğa dayanarak içtihat değiştireceği ihtimaline yer verilmesi doğru görülmemiş ve tevhidî içtihat müessesesine mâlik olmayan memleketler mahkemelerinde olduğu gibi memleketimiz mahkemelerinin de içtihat ilerlemelerini kendi ilim ve adalet bilgisiyle ve kayıtsız görüş ve kavrayışlarıyla gerçekleştirilmeleri arzu edilir bir esas olduğundan içtihat ilerleyişini kendi araştırmalarında ve incelemelerinde sağlayacağı tabii görülen yüksek mahkemeyi kanaatlarında bağlayacak böyle bir sisteme bu kanunda yer verilmenin elverişsiz olacağı düşünüülerek bu madde tasarıdan çıkarılmıştır.

3. — İdarenin yürütme görevlerinden doğan dâvaların çözülmesi yetkisi idare mahkemelerine ait olduğundan bu gibi dâvaların genel mahkemelerde açılması halinde idarece ileri sürülecek vazife itirazlarının dâvaya elkoyan mahkemece karara bağlanması ve bu kararların Yargıtayca incelenmesi idare mahkemelerinin ve Danıştayın kurulmasındaki maksada ve idarenin icaplarına uygun düşmeyeceğinden genel mahkemelerin kendilerini vazifeli gördükleri bu dâvalarda idareye vazife uyumsuzluğunu ileri sürerek işin uyumsuzluk mahkemesince incelenmesini istemek yetkisinin tanınması idare sisteminin gerçeklerine uygun görülmüştür. Tasarıda genel mahkemelerde görülmesi gerekli bir dâvanın idare mahkemesinde açılması ve bu mahkemenin kendisini vazifeli görmesi halinde idare

dâvaları için kabul edildiği gibi bu dâvalar için de yargıtay savcısına vazife uyumsuzluğunu ileri sürerek işin uyumsuzluk mahkemesinde incelenmesini istemek yetkisi verilmesi kabul edilmiş ve buna dair maddede hükümler konulmuş ise de bu işlerde dâvacı daima gerçek kişilerle özel hukuk tüzel kişileri olacağından ve bu dâvacıların kendilerince vazifeli sayarak başvurdukları idare mahkemesinin vazifesizliğini ileri sürmeyecekleri tabii olduğu gibi bu mahkemeleri vazifeli görmiyenlerin işlerini idare mahkemelerinde gördürmekten vazgeçerek genel mahkemelere başvurmaları da her zaman mümkün olduğundan Yargıtay savcısına ameli bir kıymeti olmayan böyle bir yetkinin verilmesi doğru görülmemiş ve buna ait hükümler maddeden çıkarılmıştır.

4. — Danıştay savcısı tarafından uyumsuzluk ileri sürülerek vazife konusunun incelenmesi işi uyumsuzluk mahkemesine verildikten sonra işin incelenerek karara bağlanması mahkemeye ait bir vazife olduğundan savcının isteğini geri alabilmesi muvafık görülmiyerek 16 nci maddede tasarıdan çıkarılmıştır.

5. — Diğer maddelerde yapılan değişiklikler, kanun hükümlerinin uygulanmasını kolaylaştırmağa yardım edecek açıklamalardan ibarettir.

Kamutayın onayına arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Ko. baş.	Bu R. Sözcüsü	Kâtip
Kayseri	Kayseri	Manisa
R. Özsoy	C. Tüzel	F. Uslu
Antalya	Balkesir	Denizli
N. Aksoy	O. N. Burcu	N. Küçükca
Denizli	Hatay	Erzincan
H. Günver	B. S. Kunt	A. Fırat
İstanbul	Kocaeli	Malatya
Dr. K. C. Berksoy	S. Yargı	Dr. C. Öznelçi
Rize		Sinob
Dr. S. A. Dilemre		C. Atay

Selbi ihtilâfın usulen tahakkukundan sonra altı ay içinde kanun yollarına müracaat vukubulmaması vatandaşın umumî zaman aşımı içinde mahkemeye müracaatına mâni olmayacağı zahir iken bu esasa aykırı olarak hüküm konulması adalette müsavatı bozucu olduğundan on dördüncü maddede ki bu kaydın hukuk ve ceza usul kanunlarında oldu-

ğu gibi kaldırılması reyindeyiz.

Kastamonu Konya
Abidin Binkaya H. Karagülle

Açılan bir dâva üzerine biri adli ve diğeri idari kaza mercilerinden vazifesizlik kararı verilip bu kararlar kesinleştikten sonra son kararın tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde alâkalı merci tâyin ettirmek üzere İhtilâf mahkemesine başvurmadığı surette bir daha herhangi bir müracaat ve dâvada bulunamayacağı tasarının 14 ncu maddesinden anlaşılmaktadır.

Hukuk işlerinde iki adli kaza mercii arasında selbi bir ihtilâf çıkması üzerine merceinin tâyini yolunda gidilebilmek için Hukuk Muhakeme Usulü Kanununda bir müddet mevcut olmadığı gibi, idari ve adli kaza mercileri arasında çıkan selbi ihtilâfı halle 1684 sayılı kanunla yetkili kılınmış olan Yargıtay Ceza Genel Heyetine merci tâyini isteğiyle başvurabilmek için de bir müddet konmamıştır. Bundan başka Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda da merci tâyini bahsinde bir müddet kabul edilmemiştir.

Bir kimse dâvaya zorlanamayacağı ve kanunen zamanaşımı hâsıl oluncaya kadar dâva hakkı mahfuz bulunduğu cihetle merci tâyini için bir müracaat müddeti konmasına esasen lüzum yoktur. Tasarının 14 ncu maddesinde olduğu gibi müracaat müddetle takyit etmek zamanaşımı hükümlerini baltalayacak ve şimdiye kadar teessüs etmiş olan hukuk kurulu- na büsbütün aykırı bir usul ihdas etmek demektir.

Kaldığı dâvasının esasına bakılmıyarak başvurduğu her iki kaza merciinden verilen vazifesizlik kararıyla karşılaşmış olan dâvacıyı mücerret altı ay içinde İhtilâf mahkemesine müracaatla merci tâyin ettirmediğinden dolayı dâva hakkından mahrum etmek hiç bir adalet mantığına ve hukuk esasına uymaz. Bu müddet, meselâ Temyiz müddeti gibi, kanun yoluna müracaat müddeti değildir ki, dâvasının esası hakkında lehde veya aleyhte hüküm verilmiş olan kimse kanunun tâyin ettiği müddet içinde o hükmün bozulmasını istememek suretiyle doğruluğunu kabul etmiş farz olunabilsin.

Hulâsa, zamanaşımı hakkındaki genel hü-

kümlerle sağlanmış ve düzenlenmiş olan dava hakının mücerret İhtilâf mahkemesine başvurmak için bir müddet kabulü suretiyle iptalini gerektirecek ortada mantık ve hukuki bir

sebeup ve zaruret mevcut olmadığı cihetle 14 ncü maddeye müddet konulmasına muhalifim.

Urfa

Z. Berker

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

İhtilâf Mahkemesi teşkiline dair kanun lâiyhası

MADDE 1. — Adli mahkemelerle idarî ve askerî kaza mercileri arasında hukukî işlerden ve Askerî Temyiz Mahkemesi ile Devlet Şûrası arasında idarî kaza işlerden doğan vazife ihtilâflarıyla bu kaza mercileri arasında tekevvün eden hüküm ihtilâflarını nihai derecede halle salâhiyetli olmak üzere (İhtilâf Mahkemesi) teşkil olunur.

MADDE 2. — İhtilâf Mahkemesi üçü Temyiz Mahkemesi hukuk daireleri reis ve âzaları ve üçü Devlet Şûrası dava daireleri reis ve âzaları arasından seçilmiş altı âza ve bir reisten tereküp eder.

İhtilâf Mahkemesine her sene sıra ile Temyiz Mahkemesi birinci reisi ile Devlet Şûrası birinci reisi reislik eder.

MADDE 3. — İhtilâf Mahkemesi âzası temyiz reis ve âzaları için Temyiz Hukuk Umumî Heyeti, Devlet Şûrası reis ve âzaları için dava daireleri umumî heyeti tarafından seçilir.

Âza noksanını tamamlamak için mahkeme ve şûraca ayrıca ikişer yedek âza daha seçilir.

MADDE 4. — Reisin bulunmadığı celselerde reislik vazifesi, heyet içinden o reisin mensup olduğu mahkeme ve Şûra âzalarından yüksek derecelisi ve taaddüdü halinde en kıdemlisi tarafından yapılır. Kıdemde müsavat halinde en yaşlı âza bu vazifeyi görür.

MADDE 5. — İhtilâf Mahkemesi içtihadının değiştirilmesi veya mevcut içtihatlar arasındaki

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Merci ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesi teşkiline dair kanun lâiyhası

MADDE 1. — Adli, idari, ve askerî kaza makam ve mercileri arasında kazai işlerden doğacak vazife veya hüküm ihtilâflarını nihai derecede halletmek üzere (Merci ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesi) kurulmuştur.

MADDE 2. — Merci ve Hüküm ihtilâfları Mahkemesi bir reisle ve altı âzadan tereküp eder.

Bu mahkemeye sıra ile bir yıl Devlet Şûrası Reisi ve Bir yıl Temyiz Mahkemesi Reisi reislik eder.

Âzalardan üçü Devlet Şûrası ve üçü Temyiz Mahkemesi reis ve âzaları arasından kendi umumî heyetlerince seçilir. Âza eksiklerini tamamlamak üzere de gerek Devlet Şûrası ve gerek Temyiz mahkemesi umumî heyetlerince ikişer yedek âza seçilir.

MADDE 3. — Reisin bulunmadığı celselerde reislik vazifesi heyet içinden o reisin mensup olduğu mahkeme veya Şûra âzalarından yüksek derecelisi ve taaddüdü halinde en kıdemlisi tarafından yapılır. Kıdemde müsavat halinde en yaşlı âza bu vazifeyi görür.

MADDE 4. — Merci ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesi içtihadının değiştirilmesi veya mev-

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi teşkiline dair kanun lâyihası

MADDE 1. — Adli, idari ve askerî kaza makam ve mercileri arasında kazai işlerden doğacak vazife veya hüküm ihtilâflarını nihai derecede halletmek üzere «Merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi» kurulmuştur.

MADDE 2. — Bu mahkeme bir reis ve altı âza ile vazife görür.

Mahkeme reisi ve reis vekili Büyük Millet Meclisince seçilir.

Bu mahkeme âzalığı için Devlet Şûrası Deavi daireleri ve Temyiz mahkemesi reis ve âzaları arasından kendi umumî heyetlerince ve Askerî Temyiz mahkemesi tarafından adli âzaları arasından üçer zat seçilir. İcabında âza eksikliğini karşılamak üzere aynı suretle ikişer yedek âza da seçilir.

İhtilâf hangi taraflar arasında vâkı ise o tarafların üçer âzası Reisin Başkanlığında mahkeme heyetini teşkil eder. İlgisi olmayan tarafın âzası bu heyete iştirak etmez.

MADDE 3. — Merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi içtihadının değiştirilmesi veya mev-

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Uyuşmazlık mahkemesi kurulması hakkında kanun

Bölüm : 1

Kuruluş

MADDE 1. — Genel mahkemeler, idare ve askerlik kaza yerleri arasında hukuk işlerinden doğan vazife ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözmeğe yetkili olmak üzere bir uyuşmazlık mahkemesi kurulmuştur.

MADDE 2. — Uyuşmazlık mahkemesinin bir başkan ve altı üyesi vardır.

Yargıtay ve Danıştay birinci başkanları her yıl sıra ile mahkemeye başkanlık eder. Üç üye Yargıtay hukuk daireleri başkan ve üyeleri ve diğer üç üye Danıştay dâva daireleri başkan ve üyeleri arasından seçilir.

Uyuşmazlık askerî işleri ilgilendiriyorsa bu mahkeme, Yargıtay ve Danıştayın en az kıdemli birer üyesi yerine Askerî Yargıtaydan seçilecek iki adli üye alınmak suretiyle kurulur.

MADDE 3. — Mahkemenin üye olarak Yargıtaydan alınacak başkan ve üyelerini Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Danıştaydan alınacak başkan ve üyelerini Danıştay dâva daireleri genel kurulu ve Askerî Yargıtaydan alınacak üyeleri askerlik Yargıtay genel kurulu seçer.

Bu kurullar, üye eksikliğini tamamlamak için ayrıca ikişer yedek üye de seçerler.

MADDE 4. — Başkanın bulunamadığı toplantılarda başkanlık görevini, sıra kendisine gelecek olan diğer başkan görür. Onun da özrü olursa mahkemeye, üyelerin en yüksek derecelisi ve aynı derecede birden fazla üye varsa kıdemlisi ve kıdemde eşitlik halinde yaşlısı başkanlık eder.

ayrılığın tevhidî bahis mevzuu olduğu celselere Adliye Vekili riyaset eder. Bu takdirde her iki mahkemenin birinci reisi de Adliye Vekilinin bulunduğu celseye iştirâk ederler.

MADDE 6. — İhtilâf Mahkemesi âzaları üç senelik bir devre için seçilir. Müddeti dolan âzanın yeniden seçilmesi caizdir.

Devre 6 Eylül tarihinden başlar.

MADDE 7. — İhtilâf Mahkemesi mutat olarak en az iki ayda bir ve müstacel hallerde fevkalâde olarak Adliye Vekilinin daveti üzerine Adliye Vekâletinde toplanır, o tarihe kadar İhtilâf Mahkemesine gönderilmiş olan evrakı tetkik ile bir karara bağlar.

Fevkalâde içtimada İhtilâf Mahkemesi Heyeti ve müddeiumumiler içtimadan en az üç gün evvel haberdar edilirler.

MADDE 8. — İhtilâf Mahkemesi içtima ve müzakerelerinde hadisenin taallûk ettiği kaza mercileriyle ilgisine göre Temyiz Mahkemesi Başmüddeiumumisiyle Devlet Şûrası Müddeiumumisi ve Askerî Temyiz Mahkemesi Müddeiumumisi hazır bulunur. Bunlar reye iştirâk etmezler. Ancak hadise hakkında mütalâalarını bildirirler.

Müddeiumuminin bulunmadığı zamanlarda kendisini başmuavini veya muavini temsil eder.

MADDE 9. — İhtilâf Mahkemesinin icabî ve selbî ihtilâflarla hüküm ihtilâfı hakkında verdiği kararlar katidir.

cut içtihatlar arasındaki ayrılığın tevhidî bahis mevzuu olduğu celselere Adliye Vekili riyaset eder. Bu takdirde her iki mahkemenin reisi de Adliye Vekilinin bulunduğu celseye iştirâk ederler.

MADDE 5. — Mercî ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesi âzaları üç senelik bir devre için seçilir. Müddeti olan âzanın yeniden seçilmesi caizdir.

Devre, 6 Eylül tarihinden başlar.

MADDE 6. — Mercî ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesi mutat olarak en az iki ayda bir ve müstacel hallerde fevkalâde olarak Adliye Vekilinin daveti üzerine Adliye Vekâletinde toplanır, o tarihe kadar Mercî ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesine gönderilmiş olan evrakı tetkik ile bir karara bağlar.

Fevkalâde içtimada Mercî ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesi Heyeti ve Müddeiumumiler içtimadan en az üç gün evvel haberdar edilirler ve kendilerine içtima ruznamesi gönderilir.

MADDE 7. — Mercî ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesi içtima ve müzakerelerinde hâdisenin taallûk ettiği kaza makam ve mercileriyle ilgisine göre Temyiz Mahkemesi Başmüddeiumumisi ile Devlet Şûrası Müddeiumumisi ve Askerî Temyiz Mahkemesi Müddeiumumisi hazır bulunur. Bunlar reye iştirâk etmezler. Ancak hâdisine hakkında mütalâalarını bildirirler.

Müddeiumuminin bulunmadığı zamanlarda kendisini başmuavini veya muavini temsil eder.

MADDE 8. — Mercî ve Hüküm İhtilâfları mahkemesinin icabî ve selbî ihtilâflarla hüküm ihtilâfı hakkında vereceği kararlar katidir.

M. S. K.

Ad. K.

cut içtihatlar arasındaki ayrılığın tevhidini mevzu bahis olduğu zaman Temyiz, Devlet Şûrası ve Askarî Temyiz mahkemesinin bu mahkeme için seçilmiş olan üçer âzası, Reisin Başkanlığında Umumî Heyet halinde toplanır.

MADDE 4. — Merce ve Hüküm İhtilâfları mahkemesi asli ve yedek âzaları üç senelik bir devre için seçilir. Müddeti dolan âzanın yeniden seçilmesi caizdir.

Devre 6 Eylül tarihinden başlar.

MADDE 5. — Uyuşmazlık mahkemesinin üyeleri üç senelik bir dönem için seçilirler. Dönem içinde asıl görevden çekinme, emekliye ayrılma ve ölüm gibi sebeplerle üye sayısı azalırsa yerlerine yenileri seçilir. Bunlar seçildikleri dönem süresini tamamlarlar.

Yukarıda yazılı sebeplerle başkanın ayrılması halinde yerine yenisi gelinceye kadar başkanlık görevini sıra kendisine gelecek olan diğer başkan görür. Dönem 6 Eylülde başlar görevleri son bulan üyeler yeniden seçilebilirler.

MADDE 6 — Mahkeme iki ayda bir Adalet Bakanlığında toplanır. Adalet Bakanı göreceği lüzum üzerine bu mahkemeyi daha erken de toplantıya çağırabilir. Bu gibi hallerde toplanma günü ve toplanma konusu en az üç gün evvel başkan tarafından üyelere ve saverya bildirilir.

MADDE 5. — Mahkemenin toplanma zamanlarını reis düzenler.

MADDE 6. — Dahiliye Encümeninin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Mahkemenin toplantılarında ve görüşmelerde ilgisine göre Danıştay veya askerlik Yargıtay dairesi savcısı hazır bulunur. Savcılar, inceleme konusu olan iş hakkındaki görüşlerini ve düşüncelerini anlatırlar, oy vermezler.

MADDE 7. — Dahiliye Encümeninin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

İç. K.

MADDE 10. — İcabi ihtilâf iddiası, Temyiz Mahkemesi Başmüddeiumumisi ve Devlet Şûrası Müddeiumumisi veya Askerî Temyiz Mahkemesi Müddeiumumisi tarafından resen veya alâkalı şahıs veya müessese mümessilinin haklı görülen müracaatı üzerine ileri sürülmüştür.

İcabi ihtilâf iddiasının dermeyan edilebilmesi için adli veya idari mahkemenin kendisini vazifeli addine karar vermiş olması lâzımdır.

Adli veya idari mahkemenin esas hakkında nihai karar verdiği ve bu mahkemelerden birinin vazifeszlik hakkında verdiği karar katiyet kesbettiği veya tarafların sulh yahut feragat veya kabulü suretiyle dâvanın bertaraf edildiği hallerde icabi ihtilâf iddiası dermeyan edilemez.

MADDE 11. — İcabi ihtilâf iddiasını dermeyana salâhiyetli bulunan müddeiumumi lüzum gördüğü takdirde resen veya alâkalının haklı görülen talebi üzerine, dâvayı gören mahkemeye önce bir muhtıra verir. Muhtırada dâvayı rüye te vazifesz tanıdığı mahkemenin vazifeszliğini ispata yarayan hukukî sebepleri bildirir; icabı halinde muhtıraya ihtilâfın taallük ettiği dâvaya ait dâva arzuhali ile vazifesine itiraz olunan mahkemenin bu hususta ittihaz ettiği kararın suretini bağlar.

MADDE 12. — Muhtırayı alan mahkeme muhtıra ile müddeiumumi tarafından gönderilen diğer evrakın suretlerini 5 gün içinde taraflara tebliğ eder. Taraflar 7 gün içinde cevap vermeğe mecburdur. Dâvayı görmekte olan mahkeme verilen cevabı veya cevap verilmediğini derhal muhtırayı veren müddeiumumiye göndermek veya bildirmekle mükelleftir. Müddeiumumi tarafların cevabını aldıktan sonra da mahkemenin vazifeszliği mütalâasında bulunduğu takdirde ihtilâfı ihdas ettiğini yedi gün içinde telgrafla

MADDE 9. — İcabi ihtilâf ihdası Temyiz Mahkemesi Başmüddeiumumisi, veya Devlet Şûrası Müddeiumumisi veya Askerî Temyiz Mahkemesi Müddeiumumisi tarafından resen veya alâkalıların müracaatı üzerine ileri sürülür.

İcabi ihtilâf ihdasının dermeyan edilebilmesi için adli veya idari veya askerî mahkeme veya makamın kendisini vazifeli sayan bir karar vermiş olması lâzımdır.

MADDE 10. — Bir mahkemenin esası hakkında nihai karar verdiği veya vazifeszlik hakkındaki kararı katiyet kesbettiği hallerde icabi ihtilâf ihdası dermeyan edilemez. Hukuk işlerinde tarafların sulh veya feragat veyahut kabulü suretiyle dâva bertaraf edildiği takdirde de icabi ihtilâf ihdas olunamaz.

MADDE 11. — İcabi ihtilâf ihdasını dermeyana salâhiyetli bulunan müddeiumumi lüzum gördüğü takdirde resen veya alâkalının talebi üzerine, dâvayı gören mahkeme veya makama önce bir muhtıra verir. Muhtırada dâvayı rüye te vazifesz tanıdığı mahkemenin veya makamın vazifeszliğini ispata yarayan sebepleri bildirir; İcabi halinde muhtıraya ihtilâfın taallük ettiği dâvaya ait dâva arzuhali veya tahriratı ile vazifesine itiraz olunan mahkemenin veya makamın bu hususta ittihaz ettiği kararın suretini bağlar.

MADDE 12. — Muhtırayı alan mahkeme veya makam muhtıra ile müddeiumumi tarafından gönderilen diğer evrakın suretlerini 5 gün içinde taraflara tebliğ eder. Taraflar 7 gün içinde cevap vermeğe mecburdur. Dâvayı görmekte olan mahkeme veya makam verilen cevabı veya cevap verilmediğini derhal muhtırayı veren müddeiumumiye göndermek veya bildirmekle mükelleftir. Müddeiumumi tarafların cevabını aldıktan sonra ihtilâfı ihdas ettiğini 7 gün içinde telgrafla dâvayı gören mahkemeye veya makama bildirir

M. S. K.

Ad. K.

Bölüm : 2

*Uyuşmazlık Mahkemesine başvurma yolları
ve inceleme kurulları*

MADDE 8. — Dahiliye Encümeninin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — İdare veya askerlik yargı yerleri tarafından çözümlenmesi gerekli bir dāvaya bakmağı genel mahkemeler kendilerini vazifeli gördükleri takdirde Bakanların veya valilerin haklı görecekları istekleri üzerine Danıştay Savcısı, vazife konusunun Uyuşmazlık Mahkemesinde incelenmesini isteyebilir.

Savcının bu istekte bulunabilmesi için idarenin genel mahkemede ve en geç mahkemenin ilk oturumunda vazife itirazında bulunmuş ve mahkemenin vazifeli olduğuna karar vermiş olması şarttır.

MADDE 9. — Dahiliye Encümeninin 10 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

İdare tarafından ileri sürülen vazife itirazının mahkemece kabul edilerek vazifesizlik kararı verilmesi halinde vazife konusunun uyuşmazlık mahkemesinde incelenebilmesi, Yargıtayca bu kararın bozulmuş ve mahkemenin bozmağa uyarak vazifeli olduğuna karar vermiş bulunmasına bağlıdır.

MADDE 10. — Dahiliye Encümeninin 11 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Yukarıki madde uyarınca vazife konusunun Uyuşmazlık Mahkemesince incelenmesini isteyen bakan ve valiler kararın verildiği tarihten başlamak üzere on beş gün içinde dāva arzuhalinin ve cevap lāyihalarının birer örneği ile mahkemenin vazife hakkındaki kararının bir örneğini, dāvanın idare veya askerlik yargı yerleri tarafından çözümlenmesini gerekli kılan sebep ve delilleri de göstermek suretiyle Danıştay savcısına gönderirler. Danıştay savcısı dāvayı gören mahkemeye bir muhtıra gönderir ve ileri sürülen sebepleri muhtırasında yazar.

MADDE 11. — Muhtırayı alan mahkeme veya makam muhtıra ile müddeiumumi tarafından gönderilen diğer evrakın suretlerini beş gün içinde taraflara tebliğ eder. Taraflar yedi gün içinde cevap vermeğe mecburdur. Dāvayı görmekte olan mahkeme veya makam verilen cevabı veya cevap verilmediğini derhal muhtırayı veren müddeiumumiye göndermek veya bildirmekle mükelleftir. Müddeiumumi tarafların cevabını aldıktan sonra ihtilâfı ihdas ettiğini yedi gün içinde icabında telgrafla dāvayı gören

Mahkemece bu muhtıranın bir örneği beş gün içinde dāvacıya gönderilir. Bu muhtıra hakkında bir diyeceği varsa dāvacı bunu yedi gün içinde mahkemeye yazı ile bildirmekle ödevlidir.

Mahkeme, verilen cevabı üç gün içinde Danıştay savcısına gönderir ve cevap süresi geçmiş olduğu haldé cevap verilmemiş sürenin bitmiş ve cevap verilmemiş olduğunu hemen bildirir.

Mahkemenin cevabını alan Danıştay savcısı işi inceledikten sonra o dāvayı gözmeğe genel mahkemenin vazifeli olmadığına kanaat getirirse

Hü.

dâvayı gören mahkemeye bildirir ve mütalâasını diğer müddeiumumiye tebliğ ile evrakı İhtilâf Mahkemesine tevdi eder.

MADDE 13. — İhtilâfın ihdas edildiğinin tebliğini mütaakıp, dâvayı gören mahkeme İhtilâf Mahkemesi kararının tebliğine kadar dâvayı tehir eder. Şu kadar ki, bu yüzden vâkı olacak tehhür, ihtilâfın ihdas edildiği tarihten itibaren üç ayı tecavüz edemez. Ancak bu müddet geçtikten sonra esas hakkında nihai karar verilmeden önce ihtilâf Mahkemesi kararı bu mahkemeye tevdi edildiği takdirde mahkeme bu karara uymaya mecburdur.

MADDE 14. — Müddeiumumiler, mahkemelerden arzu ettikleri evrakın suretlerini her zaman isteyebilirler.

MADDE 15. — İhtilâf Mahkemesi kararının tebliğinden evvel ilgili mahkemece itihaz olunan ihtiyatı tedbir ve hacizler İhtilâf Mahkemesinin kararına kadar hükmünü muhafaza ettiği gibi mahkemenin vazifesizliğine dair sadır olacak ihtilâf Mahkemesi kararının alâkalya tebliğinden sonra da vazifeli mahkeme tarafından kaldırılmadıkça 60 gün müddetle meri ve muteber kalırlar.

MADDE 16. — İhtilâfı ihdas eden müddeiumumî ihdas olunan ihtilâfı her zaman geri alabilir. Bu takdirde keyfiyeti derhal ilgili mahkemeye ve diğer taraf müddeiumumiliğine ve İhtilâf Mahkemesine bildirir.

MADDE 17. — Selbî ihtilâf iddiasını ancak taraflardan olan kimseler dermeyan edebilirler.

Selbî ihtilâf iddiasının dermeyan edilebilmesi için biri adli diğeri idari mahkemeden ayrı ayrı karar sadır olması, her iki mahkemenin kendisini vazifesiz görmesi, verilen vazifesizlik ka-

İç. K.

ve mütalâasını diğer müddeiumumiye tebliğ ile evrakı Mercî ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesine tevdi eder.

MADDE 13. — İhtilâfın ihdas edildiğinin tebliğini müteakıp, dâvayı gören mahkeme veya makam Mercî ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesi kararının tebliğine kadar dâvayı tehir eder. Şu kadar ki; bu yüzden vâkı olacak tehhür, ihtilâfın ihdas edildiği tarihten itibaren üç ayı tecavüz edemez. Ancak bu müddet geçtikten sonra esas hakkında nihai karar verilmeden önce Mercî ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesi kararı bu mahkemeye tevdi edildiği takdirde mahkeme bu karara uymağa mecburdur.

MADDE 14. — Müddeiumumiler, mahkemelerden arzu ettikleri evrakın suretlerini her zaman isteyebilirler.

MADDE 15. — Mercî ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesi kararının, tebliğinden evvel ilgili mahkemece itihaz olunan ihtiyatı tedbir ve hacizler Mercî ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesinin kararına kadar hükmünü muhafaza ettiği gibi mahkemenin vazifesizliğine dair sadır olacak Mercî ve Hüküm İhtilâfları Mahkemesi kararının alâkalya tebliğinden sonra da vazifeli mahkeme tarafından kaldırılmadıkça 60 gün müddetle meri ve muteber kalırlar.

MADDE 16. — İhtilâfı ihdas eden müddeiumumî ihdas olunan ihtilâfı mahkemeye verilmeden önce geri alabilir. Bu takdirde keyfiyeti derhal ilgili mahkemeye veya makama ve diğer taraf müddeiumumiliğine ve mercî ve hüküm ihtilâfları mahkemesine bildirir.

MADDE 17. — Selbî ihtilâf iddiasını ancak taraflardan olan kimseler ve ceza işlerinde bunlardan başka ilgili makamlar dermeyan edebilirler.

Selbî ihtilâf iddiasının dermeyan edilebilmesi için biri adli, diğeri idari mahkeme veya ma-

M. S. K.

Ad. K.

mahkemeye veya makama bildirir ve mütalâasını diğer müddei umumiye tebliğ ile evrakı mercî ve hüküm ihtilâfları mahkemesi reisliğine tevdi eder.

MADDE 12. — Dahiliye Encümeninin 13 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Dahiliye Encümeninin 14 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 14. — Dahiliye Encümeninin 15 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 15. — İhtilâfı ihdas eden müddei umumi ihdas olunan ihtilâfı mahkemeye verilmezden önce geri alabilir. Bu takdirde keyfiyeti derhal ilgili mahkemeye veya makama ve diğer taraf müddei umumiliğine ve mercî ve hüküm ihtilâfları mahkemesi reisliğine bildirir.

MADDE 16. — Selbî ihtilâf iddiasını ancak taraflardan olan kimseler ve ceza işlerinde bunlardan başka ilgili makamlar dermeyeran edebilirler.

Selbî ihtilâf iddiasını dermeyeran edilebilmesi için adli, idarî ve askerî mahkeme veya ma-

yedi gün içinde vazife konusunun Uyuşmazlık Mahkemesinde incelenmesini istiyerek işi bu mahkemeye verir ve bu işin Uyuşmazlık Mahkemesine verilmiş olduğunu telgrafla dâvayı gören mahkemeye bildirir.

MADDE 10. — İşin Uyuşmazlık mahkemesine verildiği kendisine bildirilen mahkeme, vazife hakkında Uyuşmazlık Mahkemesince bir karar verilinceye kadar dâvanın görülmesini geri bırakır. Şu kadar ki, işin Uyuşmazlık Mahkemesine verildiğini bildiren telgrafın alındığı tarihten başlamak üzere üç ay içinde bu mahkemenin kararı gelmezse yargıç dâvayı görmeğe devam eder. Ancak esas hakkında son kararını vermeden Uyuşmazlık Mahkemesinin kararı gelirse bu karara uymakla ödevlidir.

MADDE 11. — Saveılar mahkemelerden her türlü kâğıtların onanmış örneklerini isteyebilirler.

MADDE 12. — Bir iş hakkında Danıştay saveisi tarafından vazife uyumsuzluğu ileri sürülerek uyumsuzluk mahkemesine başvurulmuş olması, dâvaya elkoyan mahkeme tarafından verilmiş olan ihtiyati tedbir kararını ortadan kaldırmıyacağı gibi uyumsuzluk mahkemesince genel mahkemenin vazifeli olmadığına karar verildiği takdirde de bu karar dâvacıya bildirildiği tarihten başlamak üzere vazifeli mahkeme tarafından kaldırılmadıkça 60 gün devam eder. Dâvacı 60 gün içinde vazifeli mahkemeye başvurmazsa ihtiyati tedbir kararı kendiliğinden ortadan kalkar. Mahkeme verdiği ihtiyati tedbir kararını uyumsuzluk mahkemesinin kararını beklemeden istek üzerine her zaman geri alabilir.

MADDE 13. — Genel mahkeme veya idare veya askerlik kaza yerleri, aynı konuya ve aynı taraflara ait olan ve aynı sebebe dayanan bir dâva hakkında ayrı ayrı vazifesizlik kararı verdikleri takdirde taraflardan her biri vazife uyumsuzluğunu ileri sürerek dâvaya bakmağa vazifeli ye-

rarını aynı taraflara, aynı mevzua taallük ve aynı madde ve hukukî sebebe istinadetmesi ve her iki kararın katiyet kesbeylemiş bulunması şarttır.

MADDE 18. — Selbî vazifeszlık kararlı üzerlerine ihtilâfın halli talebi vazifeszlık hakkında ittihaz olunan kararlardan sonrakinin katiyet kesbettiği tarihten itibaren altı ay içinde dermeyan edilir. Talep İhtilâf Mahkemesine veya vazifeszlık kararı veren mahkemelerden birine arzuhal vermek suretiyle olur.

Arzuhale ihtilâfın mevzuu olan mesele hakkında her iki mahkeme kararının suretleriyle bu kararların katiyet kesbettiğine dair vesikalar rap-tolunur.

Verilen arzuhal ve diğer evrak suretleri 5 gün içinde diğer tarafa tebliğ olunur. Cevap müddeti 7 gündür.

MADDE 19. — Kendisine müracaat olunan mahkeme verilen arzuhal ile cevabı ve diğer evrakı derhal İhtilâf Mahkemesine gönderir.

MADDE 20. — İhtilâf mahkemesi ikinci maddede mürettep adedin huzuriyle tetkiklerini evrak üzerinde yaparak karar verir. Kararlar mutlak ekseriyetle verilir.

MADDE 21. — İhtilâf Mahkemesi, icabî ve selbî ihtilâfın halli taleplerini evvelâ şekil ve müddet bakımından tetkik eder. Müddetinde dermeyan olunmıyan talepleri reddeder. Şekle riayet edilmediği anlaşıldığı halde evrakı gönderen mahkemeye geri yollar. Bu mahkeme derhal keyfiyeti ihtilâfı ihdas eden müddeiumumî veya tarafa tebliğ eder. Bu takdirde alâkalı müddeiumumî veya taraf onbeş gün içinde yeniden usulü dairesinde ihtilâfı ihdas edebilir.

kamdan ayrı ayrı karar sâdır olması, her iki mahkeme veya makamın kendisini vazifeszlık görmesi, verilen vazifeszlık kararını aynı taraflara, aynı mevzua taallük ve aynı madî ve hukukî sebebe istinat etmesi ve her iki kararın katiyet kesbeylemiş bulunması şarttır.

MADDE 18. — Selbî vazifeszlık kararları üzerine ihtilâfın halli talebi vazifeszlık hakkında ittihaz olunan kararlardan sonrakinin katiyet kesbettiği tarihten itibaren iki ay içinde dermeyan edilir. Talep merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesine veya vazifeszlık kararı veren mahkemelerden veya makamlardan birine arzuhal vermek ve resmî ilgili makamlarca talebi havi tahrirat yazılmak suretiyle olur.

Arzuhale ihtilâfın mevzuu olan mesele hakkında her iki mahkeme veya makam kararının suretleriyle bu kararların katiyet kesbettiğine dair vesikalar raptolunur.

Verilen arzuhal ve diğer evrak suretleri 5 gün içinde diğer tarafa tebliğ olunur. Cevap müddeti 7 gündür.

MADDE 19. — Kendisine müracaat olunan mahkeme veya makam verilen arzuhal ile cevabı ve diğer evrakı derhal merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesine gönderir.

MADDE 20. — Merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi ikinci maddede mürettep adedin huzuriyle tetkiklerini evrak üzerinde yaparak karar verir. Kararlar mutlak ekseriyetle verilir.

MADDE 21. — Merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi, icabî ve selbî ihtilâfın halli taleplerini evvelâ şekil ve müddet bakımından tetkik eder. Müddetinde dermeyan olunmıyan talepleri reddeder. Şekle riayet edilmediği anlaşıldığı halde evrakı gönderen mahkemeye veya makama geri yollar. Bu mahkeme derhal keyfiyeti ihtilâfı ihdas eden müddeiumumî veya tarafa tebliğ eder. Bu takdirde alâkalı müddeiumumî veya taraf on beş gün içinde yeniden usulü dairesinde ihtilâfı ihdas edebilir.

M. S. K.

kamm ikisinden ayrı ayrı karar sâdır olması, her iki mahkeme veya makam kendisini vazifesz görmesi, verilen vazifeszlik kararının aynı taraflara, aynı mevzua taallük ve aynı maddi ve hukuki sebebe istinat etmesi ve her iki kararın katiyet kesbeylemiş bulunması şarttır.

MADDE 17. — Dahiliye Encümeninin 18 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 18. — Kendisine müracaat olunan mahkeme veya makam verilen arzuhal ile cevabı ve diğer evrakı derhal merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi reisliğine gönderir.

MADDE 19. — Dahiliye Encümeninin 20 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 20. — Dahiliye Encümeninin 21 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ad. K.

rin belli edilmesini uyuşmazlık mahkemesinden isteyebilirler.

3533 sayılı kanunun yetkili kıldığı işlerde hakemler tarafından verilen vazifeszlik kararları hakkında da bu hüküm uygulanır.

MADDE 14. — Vazifeszlik kararları üzerine uyuşmazlığın giderilmesi ve dâvaya bakmağa vazifeli yerin belli edilmesi isteği, vazifeszlik hakkındaki kararlardan sonrakinin kesinleştiği tarihten başlamak üzere altı ay içinde uyuşmazlık mahkemesine veya vazifeszlik kararı veren mahkemelerden herhangi birine dilekçe verilmek suretiyle yapılabilir. Dilekçeye vazifeszlik kararlarının onanmış ikişer örneği ile bu kararların kesinleşmiş olduğu hakkındaki belgeler bağlanır. Verilen dilekçe ile diğer kâğıtların örnekleri dilekçeyi alan mahkemece diğer tarafa beş gün içinde bildirilir. Diğer taraf yedi gün içinde cevap verebilir. Dilekçe doğrudan doğruya uyuşmazlık mahkemesine verilmiş değilse dilekçeyi alan mahkeme, dilekçenin verildiği günü belirtecek kayıt işlemini ve tebliğ işini yaptırdıktan ve cevap süresi geçtikten sonra kâğıtları hemen uyuşmazlık mahkemesine gönderir.

Bölüm : 3

Uyuşmazlık mahkemesi kararları

MADDE 15. — Uyuşmazlık mahkemesi bütün üyeleri bir arada olmadıkça karar veremez. Bu mahkemede incelemeler kâğıt üzerinde yapılır ve kararlar saltçoklukla verilir.

MADDE 16. — Uyuşmazlık mahkemesi, vazife uyuşmazlıkları hakkındaki istekleri evvelâ şekil ve süre bakımından inceler, süresi içinde yapılmamış olan istekleri reddeder.

Şekil eksikliği görürse işi uyuşmazlığı çökaran saveiya veya mahkemeye başvuran tarafa bildirir.

Savcı veya taraf iş kendisine bildirildiği tarihten başlamak üzere otuz gün içinde yeniden ve usulüne uygun olarak uyuşmazlık mahkemesine başvurabilir.

MADDE 22. — İhtilâf Mahkemesi, ihtilâfı ihdas eden müddeiumuminin talebini esas bakımından kanuna uygun gördüğü takdirde talebi kabul eyler ve kararını dâvayı gören mahkemeye tebliğ eder. Bu takdirde dâvayı gören mahkeme kendisini vazifesiz addine karar vererek ilgili tarafın müracaatı üzerine evrakı vazifeli mahkemeye tevdi eder. Talebin reddi halinde mahkemeye devam olunmak üzere keyfiyet dâvayı gören mahkemeye tebliğ edilir.

MADDE 23. — Selbî ihtilâf vukuunda İhtilâf Mahkemesi adli ve idari mahkemeler kararlarından kanuna uygun görmediğini feshile kararı ilgili mahkemelere tebliğ eder. Kararın tebliğinden itibaren hükmü feshedilen mahkeme dâvayı rüyete devam eyler.

MADDE 24. — İhtilâf mahkemesi işlerinin raportörlüğü ikisi Devlet Şûrası müddei muavinlerinden ikisi Temyiz Mahkemesi raportörlerinden Temyiz ve Devlet Şûrası Birinci Reisleri tarafından münthap 4 zat tarafından idare olunur.

Mahkemeye dosyanın vüsulünü mütaakıp reis dosyayı raportörlerden birisine tevdi eder. İhtilâfın halli talepleri bunların raporuyla birlikte mahkemeye sevk olunur.

Rapor netice hakkında hiçbir hüküm ve mütalâayı ihtiva etmez.

Reis icabında dâva dosyasını azadan birine tetkik ettirebilir.

MADDE 25. — İhtilâf Mahkemesinin yazı işleri Adliye, Milli Müdafaa Vekâleti, Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası kadrosu içinden seçilen 4 kâtip tarafından idare olunur. Adliye Vekâleti kâtiplerden birini başkâtip vazifesiyile tanzif eder.

MADDE 26. — İcabi veya selbî ihtilâfın tahdüsü tarihinden itibaren dâva müddetleri tatile uğrar.

MADDE 22. — Mercei ve hüküm ihtilâfları mahkemesi, ihtilâfı ihdas eden müddeiumuminin talebini esas bakımından kanuna uygun gördüğü takdirde talebi kabul eyler ve kararını dâvayı gören mahkemeye veya makama tebliğ eder. Bu takdirde dâvayı gören mahkeme veya makam kendisini vazifesiz addine karar vererek ilgili tarafın müracaatı üzerine evrakı vazifeli mahkemeye veya makama tevdi eder. Talebin reddi halinde mahkemeye veya tahkikata devam olunmak üzere keyfiyet dâvayı gören mahkemeye veya makama tebliğ edilir.

MADDE 23. — Selbî ihtilâf vukuunda mercei ve hüküm ihtilâfları mahkemesi adli ve idari mahkemeler veya makamlar kararlarından kanuna uygun görmediğini feshile kararı ilgili mahkemelere veya makamlara tebliğ eder. Kararın tebliğinden itibaren hükmü feshedilen mahkeme veya makam dâvayı rüyete devam eyler.

MADDE 24. — Mercei ve hüküm ihtilâfları mahkemesi işlerinin raportörlüğü ikisi Devlet Şûrası muavinlerinden ikisi Temyiz Mahkemesi raportörlerinden Temyiz ve Devlet Şûrası Reisleri tarafından münthap dört zat vasıtaıyla idare olunur.

Mahkemeye dosyanın vüsulünü mütaakıp reis dosyayı raportörlerden birisine tevdi eder. İhtilâfın halli talepleri bunların raporiyle birlikte mahkemeye sevk olunur.

Rapor netice hakkında hiç bir hüküm ve mütalâayı ihtiva etmez.

Reis, icabında dâva dosyasını azadan birine tetkik ettirebilir.

MADDE 25. — Mercei ve hüküm ihtilâfları mahkemesinin yazı işleri Adliye Vekâleti, Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası kadrosu içinden seçilen 4 kâtip tarafından idare olunur. Adliye Vekâleti kâtiplerden birisini başkâtip vazifesiyile tanzif eder.

MADDE 26. — İcabi veya selbî ihtilâfın tahdüsü tarihinden itibaren dâva müddetleri tatile uğrar.

MADDE 21. — Dahiliye Encümeninin 22 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 22. — Selbî ihtilâf vukuunda merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi adli, idari ve askerî mahkemeler veya makamlar kararlardan kanuna uygun görmediğini feshile kararı ilgili mahkemelere veya makamlara ihtilâfın tahdüsü tarihinden itibaren en geç üç ay içinde tebliğ eder. Kararın tebliğinden itibaren hükmü feshedilen mahkeme veya makam dâvayı rüyete devam eder.

MADDE 23. — Merci ve Hüküm İhtilâfları mahkemeleri işlerinin raportörlüğünü ikisi Devlet Şûrası muavinlerinden ikisi Temyiz Mahkemesi raportörlerinden Temyiz ve Devlet Şûrası Reisleri tarafından ve ikisi Millî Müdafaa Vekâletince Askerî adli hâkimler arasından seçilecek altı zat vasıtasıyla idare olunur.

Mahkemeye dosyanın vüsulünü müteakıp reis dosyayı raportörlerden birisine tevdi eder. İhtilâfın halli talepleri bunların raporiyle birlikte mahkemeye sevk olunur.

Rapor netice hakkında hiç bir hüküm ve mütalâayı ihtiva etmez.

Reis, icabında dâva dosyasını âzadan birine tetkik ettirebilir.

MADDE 24. — Dahiliye Encümeninin 26 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 17. — Uyuşmazlık mahkemesi, uyuşmazlığı çıkaran savcının isteğini kanuna uygun olarak dâvaya bakan mahkemenin vazifesizliğine karar verirse bu karar o mahkemeye hemen bildirilir. Bu kararı alan mahkeme vazifesizlik kararı vermekle ödevlidir. İstek reddedilirse bu karar dahi dâvaya el koyan mahkemeye hemen bildirilir.

MADDE 27. — Birinci maddede yazılı kaza mercilerinden aynı mevzu üzerinde sâdır olup yekdiğerine mübayin ve katiyet kesbetmiş bulunan kararlardan dolayı hakkın ihkaki imkânsızlığı hâsıl olduğu takdirde hüküm ihtilâfı mevcut addolunur. Selbî ihtilâfın ihdası hakkındaki hükümler ihtilâfına da tatbik olunur.

MADDE 28. — İhtilâf mahkemesi, hüküm ihtilâfına ait olarak kendisine arzolunan talepler üzerine ihtilâfın esası hakkında hüküm ittihaz eder. Aynı zamanda muhakeme masraflarını haksız çıkan tarafa tahmiline karar verir. Bu dâvaların tetkikinde Devlet Şûrası muhakeme usulü tatbik olunur.

MADDE 29. — İhtilâf mahkemesi kararları Resmî Gazete ile neşrolunur.

MADDE 27. — Birinci maddede yazılı kaza makam ve mercilerinden aynı mevzu üzerinde sâdır olup yekdiğerine mübayin ve katiyet kesbetmiş bulunan kararlardan dolayı hakkın ihkaki imkânsızlığı hâsıl olduğu takdirde hüküm ihtilâfı mevcut addolunur. Selbî ihtilâfın ihdası hakkındaki hükümler, bu hükümler ihtilâfına da tatbik olunur.

MADDE 28. — Merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi, hüküm ihtilâfına ait olarak kendisine arzolunan talepler üzerine ihtilâfın esası hakkında hüküm ittihaz eder. Aynı zamanda muhakeme masraflarını haksız çıkan tarafa tahmiline karar verir. Bu dâvaların tetkikinde Devlet Şûrası muhakeme usulü tatbik olunur.

MADDE 29. — Merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi kararları Resmî Gazete ile neşrolunur.

MADDE 25. — Dahiliye Encümeninin 27
nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 26. — Dahiliye Encümeninin 28
nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 27. — Dahiliye Encümeninin 29
ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 18. — 13 ncü madde uyarınca va-
zife uyumsuzluğunun giderilmesi için yapılacak
istekler üzerine uyumsuzluk mahkemesi, incele-
me kosunu olan kararlardan kanuna uygun gör-
mediğini bozar ve kararmda vazifeli yeri belli
eder. İlgili mahkeme ve yargı yerleri kendile-
rine bildirilecek bu karara uymakla ödevlidirler.

Bölüm : 4

Hüküm uyumsuzluğu

MADDE 19. — Birinci maddede yazılı mah-
keme ve yargı yerlerinden veya 3533 sayılı ka-
nunun vazifeli kıldığı mahkemelerden aynı ko-
nu üzerinde çıkan ve birbirine uymıyan ve ke-
sinleşmiş bulunan veya aslında kesin olan karar-
lar olur ve bu yüzden hakkın yerine getirilmesi
imkânsız bulunursa ortada hüküm uyumsuzluğu
var sayılır ve bu gibi hallerde 13 ncü madde
ile ondan sonra gelen maddelerin hükümlerine
uyularak hüküm uyumsuzluğunun giderilmesi uyus-
mazlık mahkemesinden istenebilir.

MADDE 20. — Hüküm uyumsuzlukları hak-
kındaki incelemelerden Danıştay muhakeme-usu-
lû uygulanır ve taraflar isterlerse dinlenir. Bu
gibi işlerde uyumsuzluk mahkemesi anlaşmazlığın
esası hakkında karar verir.

MADDE 21. — Uyumsuzluk mahkemesinin
kararları kesin olup Resmî Gazete ile yayınlanır.

Bölüm : 5

Türlü hükümler

MADDE 22. — Uyumsuzluk mahkemesinde
görülerek işlerin raportörlüğü, ikisi Yargıtay ve
ikisi Danıştay birinci başkanları tarafından Yar-
ıtay raportör ve Danıştay muavinleri arasından
seçilecek olan raportörler tarafından yapılır.
Başkan gelen işi, seçeceği raportörlerden birine
verir. Raportörler, hazırlayacakları rapora netice,
ve karar hakkında bir düşünce katamazlar.

Başkan gerekli görürse dâva dosyasını üye-
lerden birine de verebilir.

Hü.

İç. K.

MADDE 31. — İcabi veya selbî ihtilâf zım-nında verilen arzihal ve lâyiha ve vesikalar hiç-bir resim ve harca tâbî değildir.

MADDE 30. — İcabi ve selbî ihtilâf zım-nında verilen arzihal ve lâyiha ve vesikalar hiç-bir resim ve harca tâbî değildir.

MUVAKKAT MADDE 30. — İhtilâf mahke-mesi selbî ihtilâf yüzünden mercisiz kalan dâva-ları geçen müddet ne olursa olsun kanunun meriyete girdiği tarihten itibaren bir sene zar-fında bu kanun hükümleri dairesinde müracaat edildiği takdirde tetkik ile karara bağlanır.

MADDE 32. — Bu kanun neşri tarihinden 30 gün sonra muteberdir.

MADDE 31. — Umumî mahkemeler ve karar hâkimleri ve müstantiklerle umumî ve hususi kaza salâhiyetini haiz hâkimler arasındaki ihti-lâfın halli hakkındaki 1684 numaralı kanun ile 1631 numaralı Muhakeme Usulü Kanununun 282 nci maddesi kaldırılmıştır.

MUVAKKAT MADDE — Merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi selbî ihtilâf yüzünden mercisiz kalan dâvaları geçen müddet ne olursa ol-sun kanunun meriyete girdiği tarihten itibaren bir sene zarfında bu kanun hükümleri dairesin-de müracaat edildiği takdirde tetkik ile karara bağlanır.

MADDE 32. — Bu kanun neşri tarihinden 30 gün sonra muteberdir.

M. S. K.

Ad. K.

MADDE 28. — Dahiliye Encümeninin 30 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 29. — Mercî ve Hüküm İhtilâfları mahkemesinin yazı işleri reis tarafından tayin edilecek bir başkâtip ile üç kâtip tarafından görülmür.

MADDE 30. — Bu mahkeme reis ve Reis vekili ile kâtiplerinin kadrosu ilişik (1) numaralı cetvelde gösterilmiştir. Bunların maaşları her sene Başvekâlet bütçesine konulur.

MADDE 31. — Umumi Mahkemeler ve karar hâkimleri ve mustantıkları Umumi ve hususi kaza salâhiyetini halâ makamlar arasındaki ihtilâfın halli hakkındaki 1684 sayılı kanun ile 1631 sayılı Askerî Ceza Muhakeme Usulü Kanununun 282 nci maddesi kaldırılmıştır.

MUVAKKAT MADDE — Dahiliye Encümeninin muvakkat maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 32. — Dahiliye Encümeninin 32 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 23. — Uyuşmazlık mahkemesinin yazı işleri, Adalet ve Millî Savunma Bakanlıkları, Yargıtay ve Danıştay kadrosu içinden seçilecek 4 kâtip tarafından idare olunur. Adalet Bakanlığı kâtiplerinden birini başkâtiplik işiyle vazifelendirir.

MADDE 24. — Vazife uyuşmazlığı ortaya çıktıktan sonra müddetler işlemez.

MADDE 25. — Bu kanun gereğince yapılacak tebliğ işlerinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır.

MADDE 26. — Vazife uyuşmazlıkları hakkında verilen dilekçeler lâyhalar ve verilecek belgelerden ve kararlardan hiç bir harç ve resim alınmaz.

GEÇİCİ MADDE 1. — Başka başka mahkeme veya yargı yerleri veya hakemler tarafından verilmiş vazifesizlik kararları yüzünden mercisiz kalmış olan dâvaları geçen süre ne olup olsun, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlamak üzere bir yıl içinde baş vurulduğu takdirde uyuşmazlık mahkemesi inceleyerek karara bağlar.

MADDE 27. — Bu kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Hâ.

MADDE 33. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

24 . VI . 1943

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Ş. Saracoğlu	A. Türel	A. R. Artunkal
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
	N. Menemencioğlu	F. Ağral
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel	Sırrı Day	Fuad Sirmen
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	Suad H. Ürgüplü	
Mü. V.	Ti. V.	
A. F. Cebesoy	C. S. Siren	

İç. K.

MADDE 33. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

M. S. K.

Ad. K.

MADDE 33. — Dahiliye Enetmeninin 33 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 29. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar kurulu yürütür.

Milli Savunma Komisyonunun değiştirişi

Merci ve hüküm ihtilâfları mahkemesi teşkiline dair kanunun 30 ncu maddesinde yazılı (1) numaralı cetvel

	Aded	Derece	Maaş
Reis	1	1	150
Reis vekili	1	2	125
Başkâtip	1	8	50
Kâtip	3	11	30
Odaer	2		30 tîret